

ONTWAPENING – MILIEU – MENSENRECHTEN

**Friends of
the Earth**
Vlaanderen & Brussel

Bulletin

winter
2011

Friends of the Earth bulletin

Driemaandelijks tijdschrift, jaargang 20, nummer 1, winter 2011

Foto: Andy Vermaut

Colofon

Redactie

Lieve De Kinder, David Heller,
Famke Vekeman, Andy Vermaut,
Willem Van den Panhuysen,
Magali Fontanel, Jana Nuñez,
Dietrich Muylaert, Laura Grainger

Vormgeving

Rein Meyts

Secretariaat

Friends of the Earth, Vlaanderen
en Brussel vzw
Maria Hendrikaplein 5-6,
9000 Gent.
Tel +32-9-242 87 52
Fax +32-9-242 87 51
www.moederaarde.be
contact@motherearth.org
Open: ma. t/m vr. 9u-17u

Redactie

Friends of the Earth- redactie:
lieve@motherearth.org

Homepage Bulletin

www.motherearth.org/bulletin

Rekeningnummer

IBAN: BE91 5230 4604 6076
BIC: TRIOBEBB

Copyright

Overname en gebruik van artikelen
worden aangemoedigd mits bron-
vermelding.

Druk: Druk in de Weer, milieu-
vriendelijke inkt en papier.

Lokale FoE Groepen

FoE Brussels

(English-language-group)
Contact: Dario Ceccarelli
info@friendsoftheearth.be
<http://brussels.friendsoftheearth.be>

FoE Brussel (Nederlands- &
Fransstalige groep rond The Big
Ask in Brussel)

Contact: Famke Vekeman
famke@motherearth.org

FoE Limburg

Contact: Wim Stevens
limburg@motherearth.org

Klimaat- en Vredesactiegroep Pimpampoeitje

Contact: Andy Vermaut
andy.vermaut1@telenet.be

FoE Campagnes/Projecten

(Contacteer FoE kantoor tenzij het
anders vermeld wordt)

Kernontwapening

Contact: David Heller
david.heller@foeeurope.org
GSM: +32 472 34 24 63

Klimaat/Energie

Contact: Famke Vekeman
famke@motherearth.org
GSM: +32 485 36 59 69

Verarmd Uranium

Contact: Ria Verjauw
C. Meunierstraat 62, 3000 Leuven
ria@motherearth.org
GSM: +32 474 75 66 68

Werkgroep Inheemse Volkeren

Contact: Lieve De Kinder
lieve@motherearth.org

VRAK: AKTIE VRedesbelasting

Contact: Dirk Panhuis
vrak@advalvas.be
<http://surf.to/vrak>

Kempisch Forum Voor Atoomstop

Contact: Jan Claes

Lidmaatschap

Je kan al lid worden vanaf € 5 per
jaar. Je ontvangt dan het maan-
delijks e-zine, het driemaandelijks
bulletin en korting in Lekker Gec en
Komkommertijd, twee vegetarische
restaurants in Gent. Steunlid ben je
vanaf € 2,5 per maand.

Je krijgt dan bovenop het gewone
ledenvoordeel ook 10% korting op
FoE koopwaar.

Met een permanente opdracht ver-
zeker je onze werking, vereenvoudig
je onze administratie en besparen
we op papier en verzendingskosten.
Hiervoor kan je een formulier down-
loaden op www.motherearth.org.

Je kan ook gewoon je lidgeld over-
schrijven op het rekeningnummer van
Friends of the Earth, met als vermeld-
ing: lidgeld + naam en voornaam

**COVER: Geweldloze bezet-
ting van de kantoren van IETA**
(International Emissions Trading
Association), 29 november 2010.

© mediActivista - DeWereldMorgen.be

Boomplantactie Lappersfort Zuurstofbos, 21 nov., Oostende.

Ook in de toekomst werken we rond het gezamenlijk, door
de gemeenschap, beheren van bossen. Info: Andy Vermaut
0499/35 74 95, andy.vermaut1@telenet.be

Voorwoord

Beste lezer,

Tijdens de klimaatonderhandelingen in Cancún was er
opnieuw een grote kloof tussen de magere uitkomst
enerzijds en de eisen vanuit de basis(-bewegingen)
anderzijds. Bij de basis merken we een enorme en
nog groeiende motivatie, inzet, energie, creativiteit,
samenwerking en vooral een reële bekommernis om
de toekomst van de aarde en wat dit voor mensen
nu en later betekent. Deze enorme inzet en motivatie
zagen we ook in Brussel tijdens de Europese Assem-
blee voor Klimaatgerechtigheid. We zullen ons in ieder
geval samen met vele anderen blijven inzetten voor
een bindend en ambitieus klimaatakkoord, volgend
jaar in Durban, Zuid-Afrika.

In dit nummer nogmaals een schrijnend voorbeeld van
hoe inheemse volkeren slachtoffer worden van valse
oplossingen voor de klimaatcrisis. Verder dagen we
je in dit nummer uit om op kritische wijze naar labels
te kijken en oog te blijven hebben voor het achterlig-
gende verhaal. Dit is tegelijk een uitnodiging om naar
één van de avonden te komen die we in het kader van
de FSC-toer (Forest Stewardship Council) organise-
ren (zie p8). Daar zie je aan de hand van beelden en
ernstige getuigenissen praktijken die vernietigend zijn
voor zowel het milieu als voor de lokale bewoners.
Terwijl de verantwoordelijke bedrijven toch een FSC-
label verkrijgen en hier dus zogenaamd 'duurzame'
producten over de toonbank jagen.

We wensen je voor 2011 veel motivatie, energie,
creativiteit en vruchtbare samenwerkingen toe in je
inzet voor meer klimaatgerechtigheid in deze zeer
beslissende tijden. We hopen van harte je op onze
activiteiten te mogen ontmoeten.

De redactie

Friends of the Earth, afdeling Vlaanderen en Brussel, is een pluralistische gewestelijke thematische milieuvereniging. De vereniging benadrukt in het bijzonder de banden tussen milieu en dossiers rond mensenrechten, oorlog en vrede en beklemtoont de noodzaak van internationale samenwerking. De organisatie gebruikt onderzoek, educatie en sensibilisatie, beleidswerk en geweldloze directe actie als hefbomen om haar doelen te verwezenlijken. De vereniging is lid van het Anti-Oorlogsplatform, de Bond Beter Leefmilieu, Ecopower, het Gents Ecologisch Centrum, Netwerk Bewust Verbruiken en het Platform voor Biologische Landbouw. Internationaal is de vereniging lid van Friends of the Earth international en aangesloten bij Abolition 2000 - het internationaal netwerk voor de afschaffing van kernwapens - en het International Peace Bureau. Onze campagne rond uraniumwapens is aangesloten bij de International Coalition to Ban Uranium Weapons.

De verantwoordelijkheid voor de artikelen in het bulletin van Friends of the Earth ligt bij de auteurs ervan. Friends of the Earth is een Netwerkproject. Je kan ons steunen door Kerkelssparen, ons projectnummer is: 96/0004. Je kan ons ook steunen via Dynamosparen. Indien je geïnteresseerd bent om ons op deze wijze te steunen aarzel dan niet om contact op te nemen met het FoE secretariaat of met Triodos bank (Tel. 02/548 28 29).

Cancún in Mexico

Ricardo Navarro, lid van Friends of the Earth El Salvador stelt:
 “What is being discussed at the Moon does not reflect what happens on Earth.”

Famke Vekeman

Terwijl we dit artikel neerpennen, zijn de VN-klimaatonderhandelingen die plaats vonden in het *Moon Palace Resort* in Cancún net afgerond. Hoewel de media de uitkomst positief afschilderen, faalt de slottekst toch wel in een aantal cruciale kwesties. De meeste analyses wijzen erop dat de temperatuur op aarde onder de huidige afspraken zal stijgen met 3 tot 5 graden Celsius. Voor beslissingen rond financiering en nieuwe objectieven voor de reductie van emissies moeten we blijkbaar wachten op de volgende *Conference of the Parties* eind 2011 in Zuid-Afrika.

De onderhandelingen werden gans de tijd sterk ondermijnd door rijke geïndustrialiseerde landen (zoals de Europese Unie) die hun historische verantwoordelijkheid

in de uitstoot van broeikasgassen nog steeds niet erkennen. Kleine eilandstaten en ontwikkelingslanden zijn de landen die het meest getroffen worden door de klimaatverandering. Toch worden deze gebieden door de rijke landen (waaronder de Verenigde Staten) onder druk gezet om een niet bindende uitkomst te aanvaarden. Bovendien verliep het onderhandelingsproces niet transparant en open. Niet alle partijen hadden toegang tot de bilaterale en multilaterale onderhandelingen.

De Europese Unie maakt ook gretig gebruik van de onderhandelingen om de uitbreiding van de koolstofmarkten aan te moedigen. Handel in koolstofkredieten verandert niets aan onze atmosfeer, en ze hebben bovendien een enorm negatieve impact op mens en milieu. Het is een

nieuwe vorm van handel waarmee men naar de beurs trekt, en geld verdient.

Voor klimaatfinanciering zal een Groen Klimaatfonds opgericht worden. De Wereldbank werd uitgenodigd om hier een fundamentele rol in te spelen. Met hun ellenlange verleden om 's werelds vuilste projecten te financieren, is dit wel zeer dubbel.

Friends of the Earth zal dan ook blijven voortbouwen aan die sterke beweging voor klimaat en sociale rechtvaardigheid in het nieuwe jaar 2011. We kunnen nu al terugkijken op een geslaagde klimaatassemblee en inspirerende acties in Brussel tijdens de VN onderhandelingen in Cancún.

Cancún in Brussel

Famke Vekeman

Klimaatassemblee in Brussel

De Europese Assemblée voor Klimaatgerechtigheid, die doorloopt van 26 tot 29 november in Brussel, bracht 250 mensen uit 10 Europese landen samen voor 4 dagen van debat, discussie, actie en netwerking. Het evenement gaf een duidelijk signaal dat de VN klimaatonderhandelingen niet langer gebruikt mogen worden in functie van de belangen van rijke geïndustrialiseerde landen en grote bedrijven. Een waaier aan workshops over thema's zoals toegang tot water en energie, de rol van de vakbonden in de klimaatcrisis, voedselsoevereiniteit, de schadelijke mijnbouw in Peru en meer strategische ateliers over

belangrijke samenwerkingen dragen hun steentje bij aan de kritische beweging rond klimaatgerechtigheid.

De assemblee eindigde maandagnamiddag met een geweldloze bezetting van de kantoren van IETA (International Emissions Trading Association). Deze lobbygroep vertegenwoordigt grote bedrijven, en oefent druk uit om de internationale koolstofmarkt te vergroten. De actie is geslaagd want de kantoren bleven dicht in de namiddag, terwijl de werknemers het plan hadden opgevat om zich nog voor te bereiden op de onderhandelingen in Cancún die ze van dichtbij opvolgen.

Activisten verzamelden op 8 december 2010 buiten de kantoren van de Wereldbank in Brussel. Ze nodigden iedereen uit om een piñata in de vorm van een spaarvarken te slaan. Geld dat wordt aangewend om klimaatverandering tegen te gaan, mag niet langs de Wereldbank passeren, maar moet door de Verenigde Naties beheerd worden. De Wereldbank is namelijk de grootste bank waar leningen voor olie- en gasprojecten kunnen worden aangevraagd. Tevens is de Wereldbank een actor die meespeelt in de wereldwijde ontbossing. Het is ook geen transparante of democratische instelling, gezien het besluitvormingsproces.

Naar een wettelijke bescherming van mangroves in Curaçao

Zonder mangroves geen koraalriffen

Andy Vermaut

Op de tweejaarlijkse, internationale bijeenkomst van Friends of the Earth International ontmoeten wij Yvette Raveneau, voorzitter van *Amigu di Tera Curaçao* (Friends of the Earth Curaçao). Net als de bekroonde organisatie PIFWA (Penang Inshore Fishermen Association) leveren zij grote inspanningen voor het voortbestaan van mangroves in Curaçao. Een wetsvoorstel werd ingediend bij de nieuwe regering, maar moet nog worden goedgekeurd. Op veel plaatsen op de wereld zijn de mangroves bedreigd. Nochtans zijn ze onmisbaar voor het voortbestaan van de koraalriffen.

Yvette Raveneau: "De koraalvissen broeden in de mangrovegebieden. Ze worden geboren in de mangrove en na verloop van tijd gaan deze jonge vissen 'grazen' op het koraalrif. Als ze dan volwassen

Yvette Raveneau, voorzitter van Friends of the Earth Curaçao

Foto: Andy Vermaut

zijn, gaan ze terug eitjes leggen tussen de mangrovewortels. Zo gaat het proces oneindig door, maar door bebouwing aan de kust worden veel van deze essentiële broedplaatsen vernietigd. Dit heeft zware gevolgen voor de natuur: door vermindering van 'begrazing' wordt het koraal overwoekerd door algen met de uiteindelijke verstikking van het koraal als gevolg. Ook het totale visbestand gaat hierdoor achteruit. Via wetenschappelijke studies is dit al aangetoond bij de kleurrijke "parrot-fish", in het Nederlands gekend als de papegaaivis, die veelvuldig voorkomt op het koraalrif en verdwijnt waar de mangroves teloorgaan. Daarom is het essentieel dat mangroves worden beschermd," vertelt Yvette. Ze proberen in Curaçao samen met de lokale vissers het bewustzijn rond het belang van de mangroves bij het grote publiek te vergroten.

Naar een internationale rechtbank voor Climate Justice

Andy Vermaut

Friends of the Earth Vlaanderen-Brussel was in oktober aanwezig op de internationale bijeenkomst van Friends of the Earth International in Maleisië waar het strategisch actieplan voor de komende twee jaar werd goedgekeurd. Friends of the Earth Vlaanderen-Brussel eiste samen met Sri Lanka, El Salvador, Mozambique, Honduras, Mexico, Mauritius, Bolivia, Zuid-Afrika, Guatemala en Argentinië voor het opnemen van een internationale rechtbank rond klimaatrechtvaardigheid in het strategisch actieplan. Onze zuiderse vrienden zijn hier zeer enthousiast over, omdat hierdoor meer internationale druk kan uitgeoefend worden op hun respectievelijke regeringen.

Ecotopia Biketour, 2000 km op de fiets en veel meer

Laura Grainger

De Ecotopia Biketour 2010, een mobiele ecologische activistengemeenschap, verplaatste zich met de fiets gedurende 10 weken door Engeland, Wales, Frankrijk, België, Nederland en Duitsland. Deelnemers kwamen uit alle hoeken van Europa om deze gemeenschap te vervoegen, voor één of meerdere dagen of het gehele traject. Het samenleven van mensen vanuit verschillende landen, achtergronden, culturen, ervaringen, open voor iedereen, waarbij beslissingen met consensus werden genomen, leek eerst chaotisch, maar tegelijk moet ik zeggen dat het werkte. Dit is het 20ste jaar dat de biketour doorgaat en elk jaar komen er nieuwe mensen bij, vol energie om de maatschappij op creatieve wijze te veranderen. Het geheel van workshops, vergaderingen, spel en actie - dit samen met het fietsen van 40 tot 80 km per dag, in het weer

Foto: Laura Grainger

Ecotopia Biketour

dat zich aandienende, het uitvoeren van taken zoals de route uitstippelen, de website bijhouden, koken en slaapplekken vinden - maakte het tot een uitputtende tocht. Vanaf de eerste dag leerden we continu, praktische zaken over de fietstocht zelf, maar ook over situaties rond klimaatrechtvaardigheid die we op onze route ontmoetten, zoals steenkoolmijnen, olie, expansie van snelwegen, migratie en grenzen, duurzame levenswijze en autovrije steden. We hielpen actiekampen opzetten, organiseerden fietsacties en bij gelegenheid reflecteerden we op de toer met ideeën voor deze van volgend jaar. Voldoende energie voor een volgende editie!

Heel bemoedigend waren de ontmoetingen met lokale groepen die via hun campagnes destructieve projecten proberen tegen te houden, en activisten die zich inzetten om de wereld te creëren waar ze willen in leven!

Ik ben dankbaar dat ik deel mocht uitmaken van dit project, het motiveerde me enorm en ik maakte vele goede vrienden. Ik realiseerde me ten volle dat we niet op anderen moeten wachten om dingen te veranderen en op een respectvolle en eerlijke manier om te gaan met onze natuurlijke hulpbronnen.

www.ecotopiabiketour.net
www.btwiki.ecobytes.net

Campagne tegen uraniumwapens

Actiedag verbreekt het stilzwijgen rond Franse uraniumwapens

Willem Van den Panhuysen

Op 15 november 2010 voerde de Belgische Coalitie 'Stop uraniumwapens!' voor de tweede keer actie tegen het beleid van de Franse regering. Deze actie vond plaats tegenover de Franse ambassade te Brussel. De actie beoogde de bevolking bewust te maken van het potentieel langetermijngevaar van antitankwapens die verarmd uranium bevatten. Met het uitdelen van flyers werden voorbijgangers bewust gemaakt van de onwettigheid van het gebruik van verarmd uranium in oorlogstijd. Verarmd uranium is een radioactieve substantie die volgens de Europese en Franse wetgeving betreffende ioniserende straling niet in het milieu mag worden geloosd en in gecontroleerde speciale opslagplaatsen voor radioactief materiaal moet worden bewaard. Het gebruik van uraniumwapens in oorlogstijd overtreedt deze wetgeving. Toch

Foto: Willem Van den Panhuysen

Actiedag uraniumwapens 15 november

blijft Frankrijk als enige West-Europese land uraniumwapens produceren. Een artistiek model van de "Superbox" in het Franse Gramat werd op de actieplek neergezet. Dit is in realiteit een luchtdicht gebouw dat toelaat om uraniummunitie te testen zonder dat giftige stofdeeltjes direct in de buitenlucht vrijkomen. Elk schot veroorzaakt het ontstaan van besmet schroot. Filterinstallaties zorgen voor de filtering van de lucht in de superbox. Frankrijk geeft over deze testen amper informatie vrij aan de buitenwereld en wat naar buiten komt is gefilterd door de militaire censuur. Vandaar dat de actievoerders bij de Franse regering aandrongen

op meer transparantie en openheid over de Franse uraniumwapens. De Franse ambassade ontving **Groen!-kamerlid Eva Brems en Joël Frison van de Franse NGO Mouvement de la Paix**. Frison wees erop dat de plaatselijke bewoners rond het testterrein voor uraniumwapens in Bourges zich zorgen maken en een epidemiologisch onderzoek vragen naar de gezondheidseffecten.

Verwijzend naar het Internationaal Humanitair Recht vroeg professor Publiekrecht Eva Brems dat Frankrijk net als België een verbod op uraniumwapens instelt.

Meer info: www.motherearth.org/du

Voedsel voor auto's of voor mensen?

De schrijnende situatie bij de Guarani-Kaiowa indianen in Brazilië duurt voort

Lieve De Kinder

In Brazilië, in de staat Mato Grosso do Sul (vertaling: het grote woud van het zuiden, maar daar is bijna niets meer van over), leven ongeveer 27.000 Kaiowa-Guaraní. Hun grondgebied werd door de toename van plantages van soja en de laatste jaren vooral suikerriet voor agrobrandstof, meer en meer ingeperkt. Vaak leven ze op een strook tussen de plantages en de weg. Ze kunnen steeds minder hun voedsel vinden of kweken, en vinden ook geen zuiver water, hout voor voedselbereiding, en medicinale kruiden. Ze zijn aangewezen op voedselpakketten, waarvan de levering niet altijd regelmatig gebeurt, en die een heel eenzijdige, onevenwichtige voeding bevatten. Ze willen ook deze afhankelijkheid niet. Het voedsel dat ze lokaal toch nog vinden is vaak ernstig vervuild door chemische middelen die in de sojateelt gebruikt worden.

Momenteel zijn er 600 kinderen slecht gevoed (te weinig, te onevenwichtig, vervuild). Tussen 2003 en 2008 stierven er 80 kinderen door hun slechte voedingstoestand. Volgens de Braziliaanse grondwet hebben indianen recht op de grondgebieden die ze oorspronkelijk bewoonden en het is de taak van de regering om deze te af te bakenen (demarqueren). Dit is echter vaak een heel lang proces, door allerlei tegenwerking van bedrijven die die gronden al voor zichzelf een bestemming hebben gegeven. De Kaiowa-Guarani, die de gronden bezetten die hen rechtmatig toekomen, worden vaak gewelddadig verwijderd, en een aantal van hun leiders werden vermoord. In 2006, 2007 en 2008 werkten we met de werkgroep inheemse volkeren hier rond samen met FIAN (Food First Information and Action Network). Een eerste briefschrijfactie had als gevolg dat er een begin gemaakt werd met het afbakenen van de gronden

van de Guarani-Kaiowa indianen. De ambtenaren van de FUNAI (regeringsorgaan voor indiaanse zaken) werden echter in hun werk sterk gehinderd door hen die plantages hebben op deze gronden. Vandaar verdere actie: een mediareis om de situatie ter plaatse te onderzoeken, een informatietoer in Europa met een indiaanse getuige en een actie aan de Braziliaanse ambassade, met als doel informatie te brengen en internationale druk uit te oefenen op de Braziliaanse regering. In december 2010 was er opnieuw een Europese toer, met Anastacio Peralta, een politieke leider van de Kaiowa Guarani, met bezoek aan het Europese Parlement, waar vooral gepraat werd over de politiek van Europa in verband met agrobrandstoffen, een deelname aan de rondetafelconferentie over Brazilië in Duitsland en gesprekken met vertegenwoordigers van de Verenigde Naties in Genève. Een verslag volgt in het volgend nummer.

Reisje om de wereld van de ethische mode

Magali Fontanel – Vertaling: Willem Van den Panhuysen – Foto's & illustraties © Ethical Fashion Show

Voor zijn zevende editie, van 25 tot 28 september 2010, vond de Ethical Fashion Show plaats in de nieuwe gebouwen van het Institut de la Mode et du Design, aan de oevers van de Seine in Parijs. Een honderdtal modeontwerpers, met o.a. heel jonge projecten van ethische mode, was aanwezig.¹ We vroegen hun opinie over de verschillende ethische keurmerken, gaande van de biologische landbouw tot de eerlijke handel.

1 Lijst van ontwerpers: www.ethicalfashionshow.com

De mode, geschiedenis van een globalisering

Laten we even stilstaan bij de geschiedenis van de mode. Voorafgaand aan de kruistochten kleeft het christelijke Europa zich met lokaal geproduceerde wol en linnen. Maar met de ontdekking van het door de Arabieren gebruikte *al-kutun* of katoen – een zachte, soepele en vaste vezel – neemt in Europa het gebruik van wol en linnen snel af. Overal waar de zon royaal schijnt, zien we een uitbreiding van katoenplantages onder koloniaal bewind, van Azië via Afrika tot in de Amerika's. Tijdens de 18de eeuw ontwikkelt de textielindustrie zich snel: de kolonies leveren wit goud en slavernij, een bijna kosteloze landarbeid. In Europa ontstaan de eerste fabrieken met de mechanisatie van spinmachines en weefgetouwen. Arbeiders worden uitgebuit.²

Tijdens de tweede helft van de 20ste eeuw worden de textielfabrieken massaal gedelokaliseerd van Europa naar Azië, met name naar China waar de arbeidsmarkt goedkoper is en de arbeidsomstandigheden veel slechter zijn dan deze die in Europa verworven zijn sinds de industriële revolutie, na een lange en harde strijd met het patronaat.

Vandaag legt een product kilometers af tot het in onze winkelrekken belandt, wat enorm belastend is voor het milieu. Elk onderdeel van het product is geassembleerd in dat land waar het type naaimachine of het werk het goedkoopst is, dit noemt men *outsourcing*. Ondanks de kilometers die de teller aangeeft, blijft het product veel goedkoper dan als het in Europa zou zijn geproduceerd.³ Om het even of men zich kleeft in de supermarkt, in modeketens zoals H&M, in de meest elitaire winkels of in tweedehandswinkels, mag men niet vergeten dat achter onze kleding, met of zonder merk, duur of tweedehands, boeren en werknemers in de textielindustrie vechten om het hoofd boven water te houden. Ze zijn het slachtoffer van gezondheidsrampen tengevolge van het gebruik van pesticiden, terwijl de synthetische stoffen op petroleumbasis en de genetisch gemanipuleerde katoen in de winkelrekken belanden. Parallel hieraan ontwikkelde er zich een ethische mode, traag maar zeker, uit de vruchtbare grond van de tegencultuurbeweging van de jaren zestig. De ethische mode is verre van gelijkvormig, maar bestaat uit verschillende maar complementaire projecten.

3 Laurence Benhamou, *Le grand bazar mondial. La folle aventure de ces produits apparemment « bien de chez nous »* 2005

2 Erik Orsenna, *Voyage aux pays du coton. Petit précis de mondialisation* 2006

De ethische mode⁴ omvat

biologische materialen: gecertificeerd, dus gegarandeerd zonder pesticiden en genetisch gewijzigde organismen (GGO).

Het is belangrijk om te weten dat de katoenvezel nog 40% uitmaakt van de textielmarkt en dat meer dan een derde van de katoenplanten genetisch gewijzigd zijn.⁵ Een nationale en Europese regelgeving reglementeert de certificering van de biologische landbouw;

natuurlijke materialen: zonder keurmerk, ze hebben een minimale impact op het milieu (bv. wol, vlas, hennep, zijde).

Ze vertegenwoordigen niets meer op een markt die voor 60 % wordt gedomineerd door synthetische vezels⁶ maar vormen een opportuniteit voor ontwikkeling voor de landen van het Zuiden, zoals voor Zuid-Amerika met het herstel van de alpacawol⁷ of voor de Aziatische landen met het herstel van de zijde;

recyclage: recuperatie van textielafval dat wordt hergebruikt en gereconstrueerd, zoals de handige of slimme accessoires van *Deux Filles en Fil* in Frankrijk⁸;

4 *Ethical Fashion Show, Le Catalogue 2010*

5 Erik Orsenna, *Voyage aux pays du coton. Petit précis de mondialisation* 2006

6 idem

7 www.aywira.com, www.paqocha-ecuador.com, www.qaytu.com

8 www.deuxfillesenfil.fr

De biologische en eerlijke keurmerken, gezien vanuit het standpunt van het Noorden en het Zuiden

Om de biologische en eerlijke winkelketens te beschermen en te waarderen, en om de westerse consument duidelijkheid te geven, willen de keurmerken garant staan om met gesloten ogen een vlugge ethische aankoop te doen. De certificeringsorganismen zijn op mondiaal niveau

een mode die de vaardigheden waardeert:

gebruik van naaivaardigheden eigen aan elk land, in samenwerking met lokale ambachtslieden,

bijvoorbeeld in Tunesië voor het ethische project Oshy⁹ of in Ivoorkust voor Anankè¹⁰. Het geeft hen de mogelijkheid om de knowhow of handigheid door te geven aan de toekomstige generaties en om de werkloosheid en de plattelandsvlucht in te dammen. Er bestaat geen keurmerk dat certificeert dat dit ambacht op de voorouderlijke wijze wordt uitgeoefend;

een mode die investeert in sociale projecten:

betrokkenheid bij minderheden en achtergestelde gemeenschappen (favela's in Brazilië, sociale re-integratie voor ex-prostituees in Vietnam voor het ethische merk All¹¹); een bijdrage aan de lokale ontwikkeling door op een duurzame wijze te investeren in vormings- en gezondheidscentra,

en een betere sociale bescherming;

een eerlijke mode:

de hele keten dient de regels van de eerlijke handel te respecteren. Groepen van organisaties bevorderen het gebruik van keurmerken,

maar in tegenstelling echter tot de biologische landbouw, bestaat er, afgezien van de regels van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO), geen juridisch overheidskader op het regionale of mondiale vlak.

ontwikkeld en bieden tegenwoordig een heel scala aan keurmerken om tegemoet te komen aan de behoeften van de ethische ondernemers. Op de productieplaatsen voeren zij controles uit op de verschillende garanties van het keurmerk: geen pesticiden, geen GGO's, geen kinderarbeid. In tal van landen in het Zuiden is de realiteit minder rooskleurig. De plaatselijke bevolking ziet bijna nooit producten van ethische mode op de lokale markten, weet meestal ook niet wat ethische mode is en kan het in vele gevallen niet betalen. Cérés Anankè en Dimitri Caulaincourt¹² leggen ons uit dat het ethische aspect daar helemaal geen rol speelt in de aankoop van een modeproduct. Wat telt is de prijs en het merk, zelfs als het gaat om «Made in China» of namaak. In landen zoals Ivoorkust, waar corruptie hoogtij viert, is certificering verspilling, omdat men daar alles kan kopen, tot het leven van een mens toe, dus ook een certificaat van biologische landbouw of eerlijke handel. Maar de projectleiders van Anankè hebben de hoop niet opgegeven: zij hopen dat andere ondernemers hun voorbeeld zullen volgen, en dat jonge Ivorianen die in het buitenland zijn gaan studeren, zoals Cérés, zullen terugkeren en de handen uit de mouwen zullen steken en dat de kinderen die vandaag in de Ivoriaanse scholen studeren morgen het land zullen verbeteren.

Kan men keurmerken vertrouwen?

Om af te wachten of hun project levensvatbaar is, starten de kleinste projecten van ethische mode zonder keurmerken. Maar de meerderheid van de projecten wenst zo spoedig mogelijk een keurmerk van de biologische landbouw of van de eerlijke handel te verwerven voor de grondstoffen. En als ze de middelen hebben, ook voor de verwerking van deze grondstoffen. Het keurmerk verschaft toegang tot de winkels van de ethische mode en opent de geldbeugel van de geëngageerde consument. De eerlijke ondernemers hebben naargelang het project een meer of minder sterke band met hun medewerkers in het Zuiden. Zodoende heeft Anne-Laurence Bretagne, medeoprichtster van het project All¹³, zich daar gevestigd waar de zijde en de naaiateliers zijn. Zoals in Ivoorkust is het voor een atelier in Vietnam heel gemakkelijk om eerder welk ethisch certificaat te kopen. Maar gezien Anne-Laurence ter plekke is, kan zij op elk moment de ateliers bezoeken, er

zich persoonlijk van vergewissen dat alles goed verloopt, en zelfs haar medewerkers gevoelig maken voor de certificering van eerlijke handel, een concept dat nog weinig gekend is in Vietnam.

Gezien de gangbare textielmarkt (katoenteelt, synthetische vezels, ggo-teelten van katoen, milieukost van vervoer), enorm belastend is voor het milieu en ook op sociaal gebied enorme wanpraktijken kent, kunnen we de verscheidene initiatieven van ethische mode en de energie die mensen er insteken, waarderen als positieve stappen naar verandering. We blijven hierbij overtuigd dat er nog een hele weg te gaan is, we denken hierbij onder meer aan de mogelijkheden voor een lokale productie van linnen, vlas, brandnetelvezels, hennepvezels die geen bedwelmende stoffen bevatten.

Daarnaast heeft de gebruiker ook een rol te vervullen: wasmiddelen gebruiken die zo min mogelijk het milieu vervuilen, kledij herstellen in plaats van nieuwe aan te kopen, recyclage van kledingstukken, uitwisselen of weggeven. En je voor een nieuwe aankoop afvragen of je het echt nodig hebt.

9 Oshy by Salah Barka: www.salahbarka.com

10 Anankè: www.cpo-design.com

11 www.allparis.fr

12 Anankè: www.cpo-design.com

13 www.allparis.fr

Agenda 2011

> voor meest recente info, zie
www.moederaarde.be

Za 22 & zo 23 jan. Friends of the Earth weekend en Alg. Vergadering in Limburg.

Ma 24 januari Première FSC film in Gent (Studio Skoop), 19.30 uur.

Di 25 januari FSC film in Leuven (Oratoriënhof), 20 uur.

Do 27 januari FSC film in Brussel (Pianofabriek), 20 uur.

Om geen nummer te moeten missen van het Friends of the Earth Bulletin: Word lid van Friends of the Earth. Alle info op p2.

Vr 28 januari FSC film in Herzele (* Uilekot), 20 uur.

Ma 31 januari FSC film in Antwerpen (De Klappei), 20 uur.

Di 1 februari FSC film in Hasselt (Cultureel centrum), 20 uur.

Za 5 & zo 6 februari Climate Justice activist weekend

Als onderdeel van de internationale actiedag tegen valse oplossingen voor de klimaatcrisis, organiseerde Young Friends of the Earth een actie op 7 december tegen kernenergie. Jongeren gingen op bezoek bij Europese instellingen en bedrijven die kernenergie steunen. Ook de Europese Commissie en BNP Paribas kregen onverwacht bezoek.

Duurzaam op papier

Famke Vekeman

We leven in een wereld van papier. Onze consumptie groeit, maar zo lang we duurzaam consumeren, is er geen probleem. Of toch? In het kader van het 'Fair move project' met vzw 't Uilekot willen we bij Friends of the Earth zelf onze opinie maken rond alles wat verkocht wordt als fair en groen.

Het FSC duurzaamheidslabel werd in het leven geroepen om wanpraktijken in bossen tegen te gaan en verantwoord bosbeheer te promoten. We horen alleen maar succesverhalen in de grote media, en intussen prijkt het FSC-label op alle mogelijke producten, van terrasstoelen tot zakdoekjes. Gebeten om te weten, trokken An-Katrien Lecluyse en Leo Broers naar Brazilië om daar het verhaal van de papierpulpfabriek Veracel in kaart te brengen. Een

fabriek die een FSC-certificaat heeft, en vooral droomt van uitbreidingen.

Maar wat als blijkt dat bedrijven die in conflict zijn met landloze boeren en inheemse gemeenschappen toch dit geprezen FSC-label krijgen? Wat als blijkt dat grootschalige plantages niet mogelijk zijn zonder het gebruik van gevaarlijke pesticiden?

Samen met onze partners trekt Friends of the Earth de boer op met deze onthullende documentaire over de grenzen van duurzaamheid. We starten in Gent (Studio Skoop) op maandag 24 januari. Voor deze première kijken we uit naar een reactie van Bart Holvoet, directeur van FSC België. Winfridus Overbeek die al jaren actief is in het Zuiden van Bahia, zorgt voor een stem uit Brazilië.

Daarna gaan we op bezoek in Leuven, Brussel, Herzele, Antwerpen en Hasselt. Kijk op de website voor de laatste informatie!

* Dit project wordt ondersteund door JINT en Youth for Democracy

Elke vierkante meter wordt benut om eucalyptus te planten. Kerkhoven, scholen, en huizen worden soms volledig omsingeld door plantages

Actie levert resultaat op!

Lieve De Kinder

Na 40 jaar strijd, waar we ons met de werkgroep inheemse volkeren ook voor hebben ingezet, is begin november 2010 het grondgebied van de Guarani-Tupinikim eindelijk volledig gehomologeerd. Dit is de laatste stap in de demarcatie, ze kunnen nu hun traditionele levenswijze voortzetten op hun eigen leefgebied. In het verleden waren grote delen van hun grondgebied bezet door eucalyptusplanta-

ges van het bedrijf Aracruz-Cellulose, een Braziliaans bedrijf dat nu deel uitmaakt van Veracel, waar ook de FSC-toer over gaat. De overwinning van de Guarani-Tupinikim is te danken aan hun ononderbroken, onverzettelijke strijd en de steun van vele groepen wereldwijd. Het is een prachtig voorbeeld dat actie resultaat oplevert! Deze inheemse groepen tonen de wereld niet alleen dat je voor je rechten kan strijden tegen machtige bedrijven, maar ook dat de echte ontwikkeling niet gebeurt via investeringen in multinationale bedrijven in functie van de export, maar wel via lokale modellen, gebaseerd op sociale rechtvaardigheid en respect voor het milieu.